

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-147>

**THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE USE
OF INFORMATION TECHNOLOGY
IN PEDAGOGICAL EDUCATION**

**PEDAGOGIK TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI
VOSITALARINING NAZARIY VA AMALIY JIXATLARI**

Lutfillaev M. X.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department
of Information Technologies
Samarqand State University
Samarqand, Uzbekistan*

Lutfillaev M. X.

*Pedagogika fanlari doktori, professor
Axborot texnologiyalari kafedrasini
professori
Samarqand davlat universiteti
Samarqand, O'zbekiston*

Suyumov J. Yu.

*Assistant of the Department
of Computer Systems
Fergana branch of Tashkent University
of Information Technologies
named after Muhammad al-Khwarizmi
Ferghana, Uzbekistan*

Suyumov J. Yu.

*Kompyuter tizimlari kafedrasini
assistenti
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Farg'ona filiali
Farg'ona, O'zbekiston*

Jamiyatni axborotlashtirish, jadal ilmiy-texnikaviy taraqqiyot murakkab tuzilishga va elementlar o'rtasidagi munosabatlarga, ko'p sonli parametrlar va o'zgaruvchilarga ega bo'lgan ob'ektlar va tizimlarni ishlab chiqish va o'rganishga bo'lgan qiziqishni belgilaydi [1]. So'nggi paytlarda O'zbekistonda axborot texnologiyalari jadal rivojlanmoqda, bu zamonaviy kadrlarni paydo bo'lishi va rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari inson hayotiga chuqur kirib borishi va axborot kompetensiyasi uning ta'lim darajasini tobora ko'proq belgilaydi.

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichi fan, texnika va texnologiya taraqqiyotining innovatsion modeliga o'tish bilan tavsiflanadi. Axborot va elektron ommaviy axborot vositalariga asoslangan ta'limda qo'llaniladigan axborot texnologiyalari vositalari yordamida yangi ta'lim texnologiyalari va ularning o'ziga xos shakllari paydo bo'lmoqda. Interfaol kompyuter dasturlari katta hajmga ega bo'lib, barcha multimedia tizimiga kirish imkoniyati bunga yaqqol misol bo'la oladi [2, c. 192].

Yangi axborot texnologiyalaridan foydalangan holda ta'limning eng samarali usullari, shakllari va ulardan foydalanish muammolari xaqida

A. Devis, Miner, D. Woodrow, Maria Zenios, V.P. Kashitsina, O.P. Molchanova, I.V. Maksimey, S.G. Grigorieva, S.I. Makarova, K.P. Krechetnikova, A.V. Mogilev, V.M. Monaxova, V.D. Boyev, I.V. Robert va boshqalar o`z ilmiy tadqiqot ishlarida gapirib o`tishgan.

Talimda axborot va kompyuter texnologiyalari yordamida o`qitish jarayonida o`quvchi matn bilan ishlashni, grafik ob'ektlarni yaratishni, elektron jadvallardan foydalanishni o`rganadi. U axborot to`plashning yangi usullarini va ulardan foydalanishni o`rganadi, dunyoqarashini kengaytiradi. Darsda axborot-kompyuter texnologiyalaridan foydalanganda o`qishga bo`lgan motivatsiya oshadi va o`quvchilarning kognitiv qiziqishlari rag`batlantiriladi, mustaqil ish samaradorligi oshadi [4, c. 152].

Axborot texnologiyalari vositasi xisoblangan kompyuter yordamida har xil turdagi ishlarni bajarish mumkin:

- Matnlar bilan ishlash.
- Statik tasvir bilan ishlash.
- Video ma'lumotlar bilan ishlash.
- Internetdan ma'lumot olish.
- Multimedia mahsulotlari bilan ishlash.
- Multimedia mahsulotlarini yaratish.
- Axborot taqdimoti.

Kompyuter o`quv faoliyatining predmeti emas, balki vositadir, u o`qituvchining o`rnini bosuvchi emas, balki yordamchisidir. O`quvchi uchun kompyuter ijodiy izlanish, o`zini namoyon qilish va o`zini o`zi anglash vositasidir.

Kompyuterlar yaxshi sifatga erishishga imkon beradi, yuqori daraja taklif qilingan materialni vizualizatsiya qilish, o`quv jarayoniga turli xil mashqlarni kiritish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi va o`rganish uchun puxta o`ylangan rag`batlantirish bilan qo`llab-quvvatlanadigan doimiy fikr-mulohazalar o`quv jarayonini jonlantiradi, uning dinamikligini oshirishga yordam beradi, bu esa pirovardida, o`rganishning protsessual tomonining deyarli asosiy maqsadiga erishishga olib keladi – o`rganilayotgan materialga ijobiy munosabatni shakllantirish, unga qiziqish va natijada ta`lim sifatini oshish uchun xizmat qiladi.

Ta`lim-tarbiya jarayonida axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalaridan foydalanish ananaviy tizimga nisbatan, birinchidan, o`quvchiga ilmga qiziqishning oshishi, o`quv jarayonini jadallashtirish, o`quvchilar ijodiy faoliyatining o`sishi, bilim berishda tabaqalashgan yondashish, olingan bilimlarni takrorlash, mustahkamlash va nazorat qilishni yengillashtirish, o`quvchini o`quv jarayonining subektiga aylantiradi. Ikkinchidan, axborot kommunikatsiya texnologiyalari

vositalaridan o'quv-tarbiya jarayonida quyidagi shakllarda foydalanish mumkin bo'ladi:

muayyan predmetlarni o'qitishda kompyuter darslari;

kompyuter darslari – ko'rgazmali material sifatida;

o'quvchilarning guruhli va frontal ishlarini, shuningdek, ilmiy-izlanishlarini tashkillashtirishda;

o'quvchilarning o'qishdan bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkil qilish masalalarini hal etishda va h.k.

Turli fanlarni o'qitishda axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalaridan foydalanishni mos texnik bazasiz, dasturiy taminotsiz va Internetga ulanmasdan hamda o'qituvchining kompyuterda yetarlicha darajada ishlash ko'nikmasiga ega bo'lmay, amalga oshirib bo'lmaydi [3, c. 92].

O'quv jarayonida multimedia vositalardan foydalangan holda fanni o'rganish, ayniqsa, muhim ahamiyatga ega. Ilmiy nashrlar tahlili bo'yicha mavjud bo'lgan elektron axborot va ta'lim resurslariga o'quv jarayonini yaratish va joriy etish shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida bunday dasturiy ta'minotdan foydalanish masalasi jahon hamjamiyatida dolzarb muammo bo'lib, bu borada sezilarli natijalarga erishilmoqda.

Adabiyotlar:

1. Лутфиллаев М. Х. Актуальные проблемы применения информационной технологии в системе образования // VI Международная научно-методическая конференция «Информатизация образования и дистанционная форма обучения» г. Сумы : Из-во СумГУ, 2004. 13–15 октябрь.

2. Лутфиллаев М. Х., Лутфиллаев И. М. // Материалы международной научно-практической конференции «Новые информационные технологии в образовании» Екатеринбург, 2013. С. 192–193.

3. Mamatova Y., Sulaymanova S., O'zbekiston mediatalim taraqqiyoti yo'lida // O'quv qo'llanma. Toshkent : «Extremum-press», 2015. 94 b.

4. Djuraev R., Taylaqov U. "Umumiy o'rta talim maktablari uchun interaktiv elektron o'quv komplekslar ishlab chiqish va undan foydalanish metodlari". T., 2014. 186 b.

5. Suyumov, J. Y., Zamonaviy ta'limda kompyuter imitatsion modellaridan foydalanish uchun ilg'or texnologiyalar. *Yosh tadqiqotchi jurnali*. 2022. Vol. 1. No. 5.

6. Suyumov, J. Y., & Lutfillayev, M. X. Kompyuter imitatsion modellara asosida umumta'lim maktab o'quv jarayonini takomillashtirishning nazariy jihatlari. *Komputer texnologiyalari*. 2022. 1(10).

7. Suyumov J. Yu., Lutfillaev M. X. Kompyuter imitatsion modellar asosida multimediali elektron qo'llanmalar yaratishning nazariy asoslari. *NamDU ilmiy axborotnomasi*. 7. 2021.

8. Suyumov J, Madaliyeva G, Xakimova K Imitation modeling technologies in higher educational process. *Теория и практика современной науки*. 2021. С. 18–21.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-148>

**MATERIAL AND TECHNICAL SUPPORT
OF THE ACTIVITIES OF SUBJECTS IN THE FIELD
OF INFORMATION RELATIONS**

**МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН**

Liublin V. D.

*PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Liquidation the Consequences
of Emergency Situations
Lviv State University of Life Safety
Lviv, Ukraine*

Люблін В. Д.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
Львів, Україна*

Першочергове значення для організації діяльності суб'єктів у сфері інформаційних відносин має матеріально-фінансове підґрунтя, поняття якого у науковій літературі тлумачиться як сукупність матеріально-фінансових ресурсів (природні ресурси, бюджетні кошти, рухоме та нерухоме майно), якими володіють органи влади з метою реалізації своїх завдань та повноважень, виконання покладених обов'язків [1, с. 175].

Специфіка підбору і використання робочої сили справляє суттєвий вплив на матеріальне, фінансове та технічне забезпечення діяльності в інформаційній сфері. Додержання відповідного рівня матеріального забезпечення висококваліфікованих працівників має бути однією з ключових ланок фінансового плану будь-якого органу або організації, оскільки саме через наявність та роботу таких кадрів визначається ефективність інформаційної діяльності, при цьому слід